02/09/2021

Έφυγε από τη ζωή σε ηλικία 96 ετών ο Μίκης Θεοδωράκης

/ Επικαιρότητα

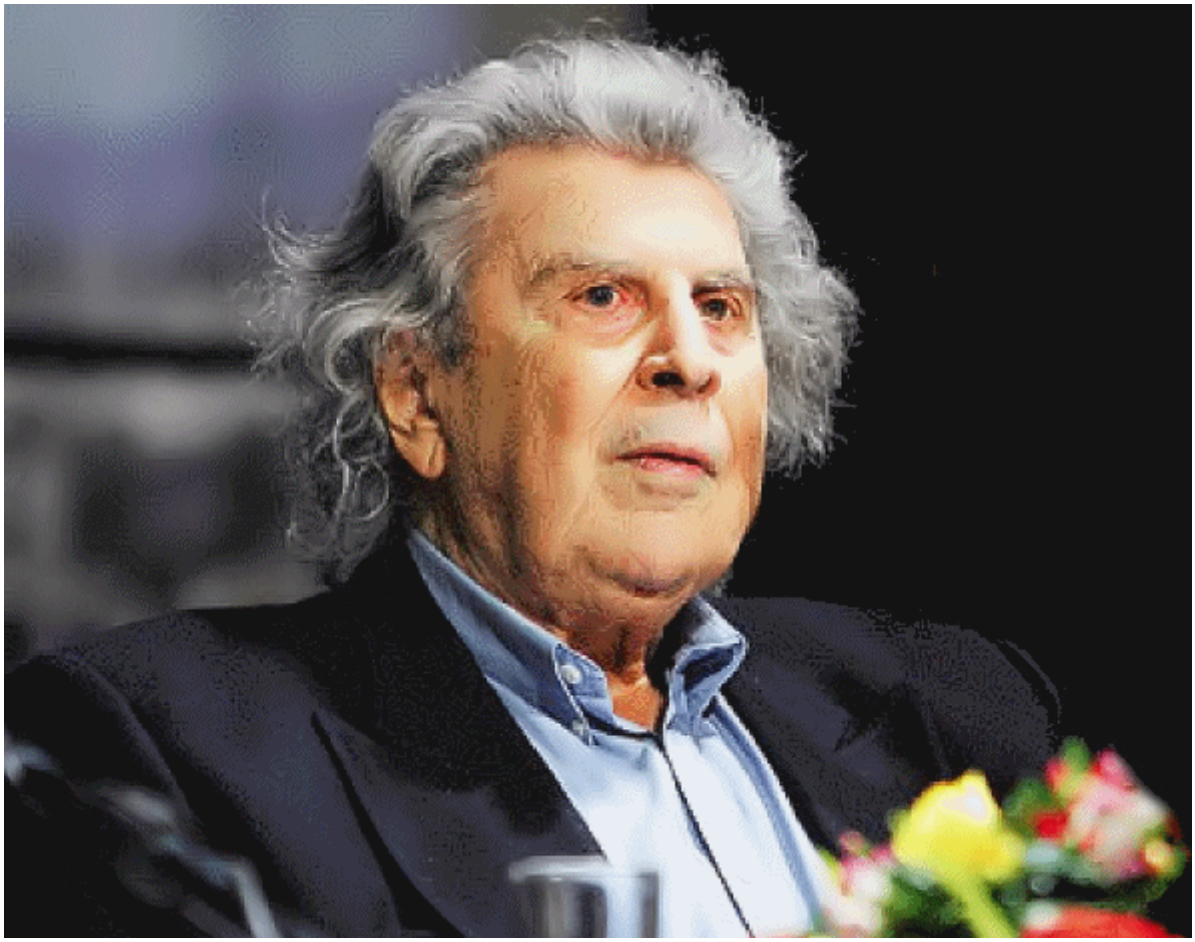

Έφυγε από τη ζωή σήμερα 2 Σεπτεμβρίου, ο Μίκης Θεοδωράκης σε ηλικία 96 ετών – Άφησε την τελευταία του πνοή στο νοσοκομείο όπου βρισκόταν τον τελευταίο καιρό. Τριήμερο εθνικό πένθος κήρυξε ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης, για τον θάνατο του μεγάλου Έλληνα μουσικοσυνθέτη Μίκη Θεοδωράκη, μιλώντας στην έναρξη του υπουργικού συμβουλίου.

Ο **πρωθυπουργός**, στο μήνυμά του, αναφερόμενος στην απώλεια του μουσικοσυνθέτη, υποστήριξε πως *«η φωνή του σίγησε και μαζί του σίγησε και ολόκληρος ο Ελληνισμός. Η **Ρωμιοσύνη** σήμερα κλαίει. Και γι' αυτό και με απόφαση της κυβέρνησης από σήμερα κηρύσσεται τριήμερο εθνικό πένθος».*

Αντιστασιακός και παράλληλα χριστιανός

Θρηνεί σήμερα η Ελλάδα. Ο άνθρωπος που συνδέθηκε με τις σημαντικότερες στιγμές της σύγχρονης ιστορίας της, ο αστείρευτος μουσικοσυνθέτης και ακατάβλητος αγωνιστής, δεν βρίσκεται πια ανάμεσά μας. Ο Μίκης Θεοδωράκης «έφυγε» σε ηλικία 96 ετών για τη συνοικία των αγγέλων αφήνοντας πίσω του ανεκτίμητη παρακαταθήκη.

Ο Μίκης Θεοδωράκης ήταν αυτός, ο οποίος, πριν κάποια χρόνια, δήλωνε με παρρησία: «Ήμουν αντιστασιακός, κομμουνιστής και παράλληλα Χριστιανός, άνθρωπος που πίστευε στην Ορθοδοξία». Και συμπλήρωνε: «Τελειώσαμε με τον Κολοκοτρώνη, τον Καραϊσκάκη, τον Ρήγα Φεραίο, με το Αρκάδι, το Μεσολόγγι, με τα σύμβολα. Τους πειράζει η 25η Μαρτίου. Γιατί, όμως; Γιατί οι ελευθερωτές μας ήταν οι φουστανελάδες, τους οποίους κατηγορούν ως αγράμματους. Αυτοί όμως μας απελευθέρωσαν». **Οι Χαρταετοί είναι ένα από τα πιο χαρακτηριστικά ορχηστρικά θέματα** του Μίκη Θεοδωράκη, στο ρυθμό των πέντε ογδόων.

Ο **Μίκης Θεοδωράκης** έχει γράψει όλων των ειδών μουσικής, από όπερες, συμφωνική μουσική, μουσική δωματίου, ορατόρια, μπαλέτα και χορωδιακή εκκλησιαστική, έως μουσική για αρχαίο δράμα, θέατρο, κινηματογράφο, έντεχνο λαϊκό τραγούδι και μετασυμφωνικά έργα. Το έργο του μπορεί να διακριθεί σε τρεις κύριες περιόδους: Στην πρώτη περίοδο (1937-1960) συνθέτει έργα συμφωνικά και μουσικής δωματίου σύμφωνα με δυτικοευρωπαϊκές μορφές και σύγχρονες τ:εχνικές, στη δεύτερη περίοδο (1960-1980) επιχειρεί σύζευξη της συμφωνικής ορχήστρας με λαϊκά όργανα και δημιουργεί νέες φόρμες με βάση τη φωνή, ενώ από το 1981 επιστρέφει στις συμφωνικές μορφές και ασχολείται με την όπερα.

Η μελοποίηση ποιημάτων έχει θεωρηθεί ως ο «κεντρικός πυλώνας της δημιουργικότητάς του», όπως έχει πει η ερμηνεύτρια Νένα Βενετσάνου. Εκεί οι ποιητές παρελαύνουν: Άγγελος Σικελιανός, Ανδρέας Κάλβος, Γιώργος Σεφέρης, Οδυσσέας Ελύτης, Γιάννης Ρίτσος, Μανόλης Αναγνωστάκης, αλλά και Πάμπλο Νερούδα, Λόρκα, Μπέρναρντ Μπίαμ. Οι στίχοι τους γίνονται έτσι προσιτοί στο

ευρύ κοινό, πλαισιώνοντας λαϊκά τραγούδια που θέτουν θεμελιώδεις αξίες και σταθερές στη σύγχρονη ελληνική μουσική δημιουργία. Ο ίδιος εξάλλου, όταν ήταν κρατούμενος στις φυλακές Ωρωπού, έγραφε: «Εν αρχή ήν ο λόγος….η μεγαλύτερή μου φιλοδοξία είναι να υπηρετήσω πιστά τη νεοελληνική κυρίως ποίηση. Σε τέτοιο βαθμό, ώστε ακούγοντας ένα τραγούδι, να μη μπορείς να φανταστείς τη μουσική σε άλλο κείμενο, ούτε όμως και το ποίημα με διαφορετική μουσική». Ο Μίκης Θεοδωράκης ουσιαστικά δημιούργησε το κίνημα της Μελοποιημένης Ποίησης, συμβάλλοντας στην ανάδυση μιας πλειάδας ποιητών και στην αναβάθμιση του τραγουδιού. Συγχρόνως, βοήθησε μια ολόκληρη γενιά να αποκτήσει τον δικό της λόγο.

Η φήμη του ξεπέρασε από νωρίς τα σύνορα της χώρας. Συνέθεσε τον πιο αναγνωρίσιμο, ίσως, ελληνικό ρυθμό διεθνώς, το συρτάκι από την ταινία «Αλέξης Ζορμπάς» (1964), ενώ τραγούδια του ερμηνεύτηκαν από διάσημους καλλιτέχνες, όπως οι Beatles, η Σίρλεϊ Μπάσεϊ και η Εντίθ Πιάφ. Επένδυσε μουσικά γνωστές ταινίες, όπως το «Z» (1969), που τιμήθηκε με το βραβείο BAFTA πρωτότυπης μουσικής, η «Φαίδρα» (1962), με τραγούδια σε στίχους Νίκου Γκάτσου και «Σέρπικο» (1973), για τη μουσική της οποίας ήταν υποψήφιος για Grammy το 1975 (το ίδιο βραβείο διεκδίκησε και για τη μουσική του «Αλέξη Ζορμπά» το 1966).

Παράλληλα, από πολύ νέος ανέπτυξε πλούσια αντιστασιακή και πολιτική δράση, ενώ με ποικίλες παρεμβάσεις, βιβλία και συνεντεύξεις παρέμεινε ενεργός ως το τέλος της ζωής του.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Μιχαήλ (Μίκης) Θεοδωράκης γεννήθηκε στη Χίο στις 29 Ιουλίου 1925, από πατέρα Κρητικό και μητέρα Μικρασιάτισσα. Ο πατέρας του ήταν ανώτερος δημόσιος υπάλληλος, γι’ αυτό πέρασε τα παιδικά του χρόνια μετακινούμενος σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας, από τη Μυτιλήνη, τη Σύρο και την Αθήνα έως τα Ιωάννινα, το Αργοστόλι, την Πάτρα, τον Πύργο και την Τρίπολη. Τα πρώτα του μουσικά ακούσματα ήταν οι ψαλμωδίες της ορθόδοξης εκκλησίας, στις οποίες έπαιρνε μέρος σαν ψάλτης.

Τη διετία 1937-1939 πήρε τα πρώτα μαθήματα βιολιού στο Ωδείο Πατρών και δημιούργησε τα πρώτα του τραγούδια, συνθέσεις οι οποίες βασίστηκαν σε στίχους των Σολωμού, Παλαμά, Δροσίνη και Βαλαωρίτη, τους οποίους έβρισκε άλλοτε στα σχολικά βιβλία και άλλοτε στη βιβλιοθήκη του σπιτιού του. Στην Τρίπολη, μόλις 17 ετών, δίνει την πρώτη του συναυλία παρουσιάζοντας το έργο του «Κασσιανή» και παίρνει μέρος στην αντίσταση κατά των κατακτητών. Στη μεγάλη διαδήλωση της 25ης Μαρτίου 1943 συλλαμβάνεται για πρώτη φορά από τους Ιταλούς και

βασανίζεται.

Διαφεύγει στην Αθήνα, όπου το 1943 ξεκινάει μουσικές σπουδές στο Ωδείο Αθηνών και γνωρίζεται με την έντεχνη ευρωπαϊκή μουσική. Ως εκείνη την εποχή, έχει επηρεαστεί από τη βυζαντινή μουσική, έχει σχηματίσει χορωδία και έχει συνθέσει τραγούδια και κομμάτια για βιολί και πιάνο. Παράλληλα αναπτύσσει αντιστασιακή δράση. Εντάσσεται στην ΕΠΟΝ και το 1944 γίνεται γραμματέας εκπολιτισμού. Τον ίδιο χρόνο εντάσσεται στον εφεδρικό ΕΛΑΣ Αθηνών και λαμβάνει μέρος σε μάχες κατά των Γερμανών και των Ταγμάτων Ασφαλείας, καθώς και στα Δεκεμβριανά. Λόγω των προοδευτικών του ιδεών, καταδιώκεται από τις αστυνομικές αρχές. Για ένα διάστημα ζει παράνομος στην Αθήνα χωρίς να σταματήσει την επαναστατική του δράση. Το 1947 εξορίζεται στην Ικαρία και ένα χρόνο αργότερα μεταφέρεται στη Μακρόνησο, από την οποία απολύεται τον Αύγουστο του 1949.

Εξαιτίας της πολιτικής του δράσης και των διώξεων που υπέστη καθυστέρησε να πάρει το δίπλωμά του από το Ωδείο στην αρμονία, την αντίστιξη και τη φούγκα, γεγονός που συνέβη το 1950. Από το 1954 μέχρι το 1957, σπούδασε στο Παρίσι με υποτροφία και συνέγραψε τις τρεις μουσικές μπαλέτου «Αντιγόνη», «Les Amants de Teruel» και «Le Feu aux Poudres», οι οποίες γνώρισαν επιτυχία στη γαλλική πρωτεύουσα και στο Λονδίνο, ενώ την ίδια περίοδο συνέθεσε και το έργο «Οιδίπους Τύραννος». Το 1957 λαμβάνει το χρυσό μετάλλιο στο Φεστιβάλ της Μόσχας για την «Πρώτη Συμφωνία για πιάνο και ορχήστρα».

Το 1960 επέστρεψε στην Ελλάδα. Ήδη από το Παρίσι είχε πάρει τις μεγάλες μουσικές αποφάσεις του. Διαφωνώντας ριζικά με τις νέες τάσεις και φορτωμένος συναισθηματισμό, λυρισμό και παράδοση, συνέθεσε το 1958 τον «Επιτάφιο», σε στίχους Γιάννη Ρίτσου, έργο που έμελλε να επηρεάσει σοβαρά την εξέλιξη της ελληνικής λαϊκής μουσικής.

Το «Άξιον εστί» θα γίνει το πρώτο μεγάλο έργο του με χορωδία, το οποίο ο συνθέτης ονομάζει «λαϊκό ορατόριο – μετασυμφωνικό», χαρακτηρισμός που δηλώνει «όχι τόσο την χρονική απόσταση όσο την ποιοτική διαφορά ανάμεσα στη δυτική και την νεοελληνική μουσική τέχνη». Έμπνευσή του είναι η ποίηση του Ελύτη, αλλά και το δημοτικό τραγούδι, ενώ πολλά είναι τα νεωτεριστικά στοιχεία που πλαισιώνουν το έργο, όπως η ταυτόχρονη παρουσία αφενός του αφηγητή-ψάλτη και του λαϊκού τραγουδιστή και αφετέρου της κλασικής και της λαϊκής ορχήστρας.

Το 1963 ιδρύει μαζί με τον Μάνο Χατζιδάκι τη Μικρή Συμφωνική Ορχήστρα Αθηνών και δίνει πολλές συναυλίες σ’ όλη την Ελλάδα προσπαθώντας να εξοικειώσει τον κόσμο με τα αριστουργήματα της συμφωνικής μουσικής. Στο

μεταξύ, συνεχίζει την πολιτική του δράση. Γίνεται ιδρυτικό μέλος της Δημοκρατικής Νεολαίας Λαμπράκη, της οποίας διετέλεσε και πρόεδρος (1964-67), ενώ το 1963 συλλαμβάνεται επειδή έλαβε μέρος στην 1η Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης και ενώ ήταν ήδη γνωστός ως συνθέτης και μάλιστα με μεγάλη δημοτικότητα.

Το 1964 εκλέγεται για πρώτη φορά βουλευτής της ΕΔΑ στη Β’ εκλογική περιφέρεια Πειραιά και, ένα χρόνο αργότερα, μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής του ίδιου κόμματος. Το 1967, η δικτατορία των συνταγματαρχών απαγορεύει την εκτέλεση, την πώληση και την ακρόαση των τραγουδιών του. Την ίδια χρονιά (1967) γίνεται ιδρυτικό μέλος της αντιστασιακής οργάνωσης «Πατριωτικό Αντιδικτατορικό Μέτωπο» (ΠΑΜ) και λόγω της δράσης του συλλαμβάνεται τον Αύγουστο του 1967. Ακολουθεί η φυλάκισή του στην οδό Μπουμπουλίνας, η απομόνωση, οι φυλακές Αβέρωφ, η μεγάλη απεργία πείνας, το νοσοκομείο, η αποφυλάκιση και ο κατ’ οίκον περιορισμός, η εκτόπιση με την οικογένειά του στη Ζάτουνα Αρκαδίας και, τέλος, το στρατόπεδο Ωρωπού. Όλο αυτό το διάστημα συνθέτει συνεχώς, ενώ πολλά από τα έργα του κατορθώνει με διάφορους τρόπους να τα στέλνει στο εξωτερικό, όπου ερμηνεύονται από τη Μαρία Φαραντούρη και τη Μελίνα Μερκούρη.

Στον Ωρωπό η κατάσταση της υγείας του επιδεινώνεται επικίνδυνα. Στο εξωτερικό ξεσηκώνεται θύελλα διαμαρτυριών. Προσωπικότητες, όπως οι Ντμίτρι Σοστακόβιτς, Άρθουρ Μίλερ, Λόρενς Ολιβιέ και Ιβ Μοντάν, δημιουργούν επιτροπές για την απελευθέρωσή του. Τελικά, το 1970, υπό τις πιέσεις αυτές και με τη μεσολάβηση του Γάλλου πολιτικού και συγγραφέα Ζαν Ζακ Σρεβάν Σρεμπέρ, η δικτατορία τον αφήνει να φύγει στο Παρίσι.

Το ίδιο έτος γίνεται πρόεδρος του ΠΑΜ και μέλος του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕεσ. Από την απελευθέρωσή του και μέχρι την πτώση της δικτατορίας τον Αύγουστο του 1974, δίνει συναυλίες σε όλο τον κόσμο προπαγανδίζοντας την αντίσταση του ελληνικού λαού και ζητώντας την πτώση της δικτατορίας. Ταυτόχρονα, στην Ελλάδα τα τραγούδια του ακούγονται παράνομα και γίνεται σύμβολο αντίστασης.

Το 1972 ιδρύει την πολιτική κίνηση «Νέα Ελληνική Αριστερά» και γίνεται συνιδρυτής του Εθνικού Συμβουλίου Αντίστασης. Το 1974 ήταν υποψήφιος βουλευτής Β΄ Πειραιά με την «Ενωμένη Αριστερά». Το 1975 επανεξελέγη μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΔΑ, ενώ το 1978 συμμετείχε στις δημοτικές εκλογές ως υποψήφιος δήμαρχος Αθηναίων υποστηριζόμενος από το ΚΚΕ. Έναν χρόνο αργότερα έγινε ιδρυτικό μέλος της Κίνησης για την Ενότητα της Αριστεράς (ΚΕΑ).

Μουσικά, στο διάστημα 1967 έως 1980 στρέφεται ιδιαίτερα στη σύνθεση κύκλων τραγουδιών, συνθέτοντας 22 κύκλους, ανάμεσά τους και τα «Τραγούδια του αγώνα», «Ο ήλιος και ο χρόνος», «Μυθιστόρημα», «Αρκαδίες I, II, III, IV, VIII, X, XI», «Μπαλάντες» και άλλα. Αξιομνημόνευτη είναι η σύνθεση του Canto General, ένα παγκοσμίως αγαπημένο έργο βασισμένο στο ποίημα του Πάμπλο Νερούντα. Το έργο άρχισε να συντίθεται στο Παρίσι το 1972, όπου πρωτοπαρουσιάστηκε στο φεστιβάλ της Humanité τον Σεπτέμβριο του ’74, ενώ στην Ελλάδα ακούστηκε για πρώτη φορά στις μεγάλες συναυλίες που έγιναν στο Στάδιο Καραϊσκάκη και στο Γήπεδο του Παναθηναϊκού τον Αύγουστο του 1975.

Το 1981 εξελέγη βουλευτής Β΄ Πειραιά με το ψηφοδέλτιο του ΚΚΕ και το 1985 βουλευτής Επικρατείας πάλι με το ΚΚΕ. Το 1987 υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Ελληνοτουρκικής Επιτροπής Φιλίας. Το 1989 γίνεται, μαζί με τον σκηνοθέτη Θεόδωρο Αγγελόπουλο, ιδρυτικό μέλος της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Κινηματογράφου, η οποία απονέμει τα βραβεία «Φελίξ». Στις 16 Οκτωβρίου 1989 συμπεριλήφθηκε στο ψηφοδέλτιο Επικρατείας της Νέας Δημοκρατίας. Εξελέγη στις εκλογές της 5ης Νοεμβρίου και επανεξελέγη στις εκλογές του Απριλίου του 1990. Και στις δύο περιπτώσεις κατέθεσε δήλωση ανεξαρτήτου βουλευτή, συνεργαζόμενου με τη ΝΔ. Όπως είχε δηλώσει στον Τύπο, στρατεύτηκε με τη ΝΔ «η οποία είναι η ισχυρή έπαλξη που μπορεί να βγάλει τον τόπο από τα εθνικά αδιέξοδα στα οποία οδηγήθηκε από την οκτάχρονη πολιτική του ΠΑΣΟΚ». Από τις 29 Νοεμβρίου 1989, έως τις εκλογές της 8ης Απριλίου 1990 υπήρξε ανεξάρτητος βουλευτής συνεργαζόμενος με τη Νέα Δημοκρατία.

Τον Απρίλιο του 1990 ανέλαβε για πρώτη φορά κυβερνητικό αξίωμα ως υπουργός Άνευ Χαρτοφυλακίου στην κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη, μέχρι τον Αύγουστο του 1991, οπότε ανέλαβε υπουργός Επικρατείας. Στις 30 Μαρτίου 1992, παραιτήθηκε από το αξίωμα του υπουργού για να αφοσιωθεί, όπως ανέφερε, στο συνθετικό του έργο. Ταυτόχρονα, δήλωσε υποστήριξη στην κυβέρνηση Μητσοτάκη και συμμετοχή στις εργασίες της Βουλής ως ανεξάρτητος βουλευτής συνεργαζόμενος με τη ΝΔ.

Στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1992 υπέβαλε την παραίτησή του από την Ευρωπαϊκή Ακαδημία Κινηματογράφου, επειδή δέχθηκε στο διαγωνιστικό της τμήμα ταινία προερχόμενη από τη δημοκρατία των Σκοπίων, ως προερχόμενη από τη «Δημοκρατία της Μακεδονίας». Το 1992 συνέθεσε τον ύμνο των Ολυμπιακών Αγώνων της Βαρκελώνης και την ίδια χρονιά, στις 12 Οκτωβρίου, κατέθεσε δήλωση ανεξαρτησίας στο προεδρείο της Βουλής, τερματίζοντας τη συνεργασία του με την κοινοβουλευτική ομάδα της ΝΔ, δηλώνοντας ταυτόχρονα ότι στηρίζει

την πολιτική της κυβέρνησης Μητσοτάκη. Στις 9 Μαρτίου 1993 παραιτήθηκε από βουλευτής και ανέλαβε γενικός διευθυντής των μουσικών προγραμμάτων της ΕΡΤ.

Στις 16 Ιουνίου 1994 παραιτήθηκε από τη θέση του γενικού διευθυντή των μουσικών συνόλων της ΕΡΤ, καταγγέλλοντας την κυβέρνηση του Α. Παπανδρέου και τη γενική διεύθυνση της ΕΡΤ για προσπάθεια θανάτωσης του οργανισμού δια της μεθόδου της ασφυξίας. Η παραίτησή του έγινε δεκτή από το ΔΣ της ΕΡΤ στις 5 Οκτωβρίου. Τον Ιούνιο του 1996, ορίστηκε μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Τουρισμού που συστάθηκε από την υπουργό Ανάπτυξης Βάσω Παπανδρέου.

Την 1η Δεκεμβρίου του 2010 ανακοίνωσε την ίδρυση Κίνησης Ανεξάρτητων Πολιτών με το όνομα «Σπίθα» ενάντια στο καθεστώς του «Μνημονίου», με στόχο τη συμμετοχή του κάθε ανεξάρτητου πολίτη για την έξοδο της χώρας από τη βαθιά κρίση, στην οποία την υποχρέωσαν η διεθνής κρίση του καπιταλισμού και οι εξαρτημένοι από διεθνή κέντρα εξέχοντες πολιτικοί και οικονομικοί κύκλοι. Την 1η Φεβρουαρίου 2012 μαζί με τον Μανώλη Γλέζο και τον καθηγητή Συνταγματικού Δικαίου Γιώργο Κασιμάτη παρουσίασαν την πολιτική κίνηση «ΕΛΑΔΑ» (Ενιαία Λαϊκή Δημοκρατική Αντίσταση) με σκοπό τη συγκρότηση ενός μεγάλου αντιμνημονιακού μετώπου.

Στις 19 Σεπτεμβρίου του 2013 ανακοίνωσε την «αποστρατεία» του από την πολιτική ζωή της χώρας, χωρίς ωστόσο να σταματήσει τις παρεμβάσεις ως το τέλος, όπως όταν τον Μάιο του 2017, μαζί με άλλους ανθρώπους του πνεύματος, καλούσε τον κόσμο να κατέβει στο Σύνταγμα για να διαμαρτυρηθεί «ενάντια στο πραξικοπηματικό και καταστροφικό 4ο μνημόνιο».

Τέλος, δυο σημαντικά μουσικά γεγονότα σημάδεψαν το 2017 όσον αφορά τον σπουδαίο συνθέτη: Η συναυλία που έδωσε στις 24 Μαΐου 2017 στο Ντίσελντορφ της Γερμανίας η ιστορική ορχήστρα της πόλης, παίζοντας τρία συμφωνικά έργα του Μίκη Θεοδωράκη (2η και 3η Συμφωνία και το «Οιδίπους Τύραννος») υπό τη διεύθυνση του Baldur Brönnimann, καθώς και η παράσταση – αφιέρωμα «ΟΛΗ Η ΕΛΛΑΔΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΙΚΗ» στο Καλλιμάρμαρο στις 19 Ιουνίου. Για πρώτη φορά 1.000 χορωδοί από 30 πόλεις της Ελλάδας σχημάτισαν μία πελώρια χορωδία, η οποία με τη συνοδεία Συμφωνικής Μαντολινάτας απέδωσαν μερικά από τα αριστουργήματα του μεγάλου δημιουργού.